

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 22.07.2024 nr 8-1/5631-1,
JUM/24-0780/-1K
Meie 27.08.2024 nr 1.1-11/3381-2

**Notari tasu seaduse ja teiste
seaduste muutmise seaduse eelnõu
kooskõlastamine**

Austatud proua justiitsminister

Kooskõlastan notari tasu seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu järgmiste märkustega arvestamisel.

1. Eelnõu seletuskirja kohaselt antakse notarile muuhulgas õigus kinnitada ning väljastada:

- Eesti rahvastikuregistri andmete väljatrükke;
- abieluvõimetõendit ning perekonnasündmuse korduvat tõendit;
- nõukogu määruse 2019/1111 ja määruse 2201/2003 kohaseid tõendeid ning Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse 2016/1191 kohaseid tõendeid.

Neid toiminguid käsitletakse eelnõu kohaselt kindla tasumääraga notariaaltoimingutena, mille eest tuleb tasuda notari tasu vastavalt notari tasu seadusele. Ent sellele lisaks tuleb nimetatud toimingute eest tasuda ka 5 eurot riigilõivu. Seletuskiri ei täpsusta küll sõnaselgelt, kes oleks siinkohal riigilõivu võtjaks, kuid jääb mulje, et riigilõivu võtjana peetakse siiski silmas seda sama notarit, kes teeb selle lõivustatud toimingu ning kellele ühtlasi makstakse selle eest ka notari tasu.

Sellisel kujul riigilõivu kehtestamine on vastuolus riigilõivuseaduses (RLS) sätestatud riigilõivu mõistega ning riigilõivu kui rahalise kohustuse alustega.

Esiteks, riigilõivu võtjaks saab RLS § 6 kohaselt olla üksnes riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuse asutus või valla- või linnasekretär. Notar on notariaadiseaduse (NotS) § 2 lõike 1 kohaselt küll avalik-õigusliku ameti kandja, kuid sama paragrahvi lõige 3 täpsustab, et ta ei ole riigiametnik ning et ta peab ametit enda nimel ja vastutusel. Seega ei vasta notar RLS §-s 6 sätestatud riigilõivu võtja mõistele, mistõttu on küsitav näha ette nimetatud notariaaltoimingute eest riigilõiv.

Notari käsitlemine riigilõivu võtjana tekitab ka muid küsitavusi, mida seletuskirjas adresseeritud ei ole. Riigilõivu võtjad teostavad riigilõivu võtmisega ka avalikku võimu koormavate haldusaktide tegemise näol, sealhulgas on riigilõivu võtjal õigus teha riigilõivu tasumise ettekirjutusi ning otsuseid riigilõivu tagastamisega seonduvalt. Tegemist on sisulise haldusmenetlusega, kus rakenduvad kõik tüüpilisi haldusmenetluse reeglid ning

üldpõhimõtted, ehk notar peaks kaasama menetlusosalised, tagama neile ära kuulamisõiguse ja ühtlasi selgitama, kuidas haldusmenetluse tulemust vaidlustada. Nii on näiteks riigilõivu tasumise ettekirjutuste puhul võimalik esitada vaie riigilõivu võtjale (antud juhul notarile) või kaebus halduskohtule, seejuures tuleb ettekirjutuses ära fikseerida ka „/.../“ ettekirjutuse koostanud ametniku ees- ja perekonnanimi ning ametikoht /.../“ (RLS § 16 lõige 2 punkt 2), kuigi notar expressis verbis ei ole riigiametnik NotS § 2 lõike 3 kohaselt.

Seletuskirjas ei ole aga analüüsitud, milliseid mõjusid selline muudatus võib nii notaritele kui ka notariteenuste klientidele kaasa tuua.

Teiseks, isegi kui hüpoteetiliselt käsitleda notarit riigilõivu võtjana RLS-i mõistes, siis ei ole riigilõivu võtjal RLS §-i 8 kohaselt lubatud võtta toimingut eest täiendavat tasu. Kui riigilõivule (5 eurot) lisandub täiendav notari tasu, siis sellega on RLS §-s 8 sätestatud keelunormi rikutud. Seletuskirjas ei ole üleüldse selgitatud, miks on peetud vajalikuks näha ette nimetatud notariaaltoimingute eest korraga nii riigilõiv kui ka notari tasu.

Eelnõu eesmärgiks on tagada notarite jätkusuutlikkus ning notaritele piisav sissetulek. Küll aga on küsitav, kuidas on eesmärgipärane kehtestada lisaks notari tasule ka riigilõiv, sest riigilõiv laekub riigi- või valla- või linnaeelarvesse (RLS § 7) ning pole sellisena käsitletav notari sissetulekuna. Ühtlasi teeb riigilõiv notariteenuse sellevõrra ka kallimaks ning vähendab seega nõudlust notariteenuste järele, mis omakorda tähendab vähenenud sissetulekut. Nii on riigilõivu kehtestamine hõõrdumises eelnõu deklareeritud eesmärgiga.

Kolmandaks, riigilõivuga ei saa suurendada notarite sissetulekuid ka põhjusel, et riigilõivumäära kehtestamisel lähtutakse kulupõhimõttest (RLS § 4 lõige 1), st toimingute tegemisega kaasnevatest otsestest ja/või kaudsetest kuludest. Sellest põhimõttest võib küll kõrvale kalduda (RLS § 4 lõige 2), kuid üldreeglina pigem selleks, et tagada jätkuv ligipääs erinevatele riigiteenustele. Riigilõiv ei ole seega ka sellel põhjusel kohane vahend, millega parandada notari kui kasumimotiiviga sõltumatu ametiisiku toimetuleku probleeme.

Märgime siinkohal, et seletuskirjas ei ole ka selgitatud, kuidas täpselt on kujundatud 5 euro suurune riigilõiv eelnimetatud notariaaltoimingutele, sh millistest otsestest ja/või kaudsetest kuludest lähtuti ning kas lisaks kulupõhimõttele on tuginetud ka mõnele muule riigilõivustamise põhimõttele (nt ekvivalendipõhimõte).

Kokkuvõtlikult jääb ebaselgeks, miks lisatakse notari tasuga koormatud notariaaltoimingutele täiendavalt riigilõiv, mis ei sobitu RLS-i loogikaga, ning mis ei aita lahendada eelnõuga realiseeritavat eesmärki tagada notarite jätkusuutlikkus ning järelkasv. **Palume siinkohal tungivalt loobuda notari tasu ja riigilõivu kumulatsioonist ning piirduda õigusselguse, õigussüsteemi seesmise kooskõla ning eelnõu eesmärkide saavutamise huvides üksnes notari tasuga.**

2. Palume täiendada seletuskirja tabeliga, mis kajastab notarite tegelikke teenitavaid tasusid võrrelduna kohtunike vms võrreldava ametikoha keskmiste tasudega piirkondade lõikes. Kuivõrd selliseid andmeid ei ole seletuskirjas esitatud, jäävad seletuskirja selgitused, et tasud on väikesed, paljasõnaliseks. Samuti erinevad sissetulekud piirkonniti, seega ei ole võimalik kõikidele notaritele samaaegselt madalat sissetulekut omistada.

3. Palume korrigeerida eelnõu § 2 punkti 1 sõnastust, sest sellest ei saa aru, kas ülemmäär puudutab ametisoleku staaži või notari vanust.

4. Palume seletuskirja mõjuanalüüsi täiendada, kuivõrd sellest ei selgu, kuidas mõjutab tasude tõstmine isikute käitumist notari poole erinevate toimingute tegemiseks pöördumisel. Näiteks kas ja kui palju võib pärimisasjades märkimisväärne notartasu tõus tekitada riski, et pärimisasjad jäetakse üldse vormistamata (nt jäävad „ripakile“ kontod, mille jääk ei ületa notartasu suurust).

5. Palume muuta seletuskirja punkti 7 esimest lõiku, asendades selle lausega järgmises sõnastuses: „Raha arendusteks tuleb Siseministeeriumi olemasolevast eelarvest“.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Marge Kaskpeit 5885 1423
Marge.Kaskpeit@fin.ee

Artur Lundalin 5885 1321
Artur.Lundalin@fin.ee

Marju Saar 5885 1438
Marju.Saar@fin.ee

Raoul Lättemäe 5885 1460
Raoul.lattemae@fin.ee